

Asia: VN/18473/2023

Täydentävä lausuntokierros; Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ja siihen liittyviksi laeiksi - pykäläluonnos 188 §:ksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Upseeriliiton lausunto Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ja siihen liittyviksi laeiksi - pykäläluonnos 188 §:ksi. Rikosoikeuden professori Matti Tolvanen selvitti pykäläluonnoksen perustelut lausuntoamme varten.

188 § Rikostorjuntatehtävän siirtäminen poliisille

Poliisin suorittamaan esitutkintaan voi olettaa liittyvän vähemmän objektiivisuuteen liittyvää riskiä verrattuna siihen, että esitutkinnan toimittaa Puolustusvoimien rikosentorjuntaorganisaatio.

Puolustusvoimat on hierarkkinen organisaatio, jossa aivan luontevista syistä on selkeät käskyvaltasuhteet. Käskyvaltasuhteeseen liittyy kuitenkin riski esitutkinnan puolueettomuuden näkökulmasta. Tätä riskiä vähentäisi merkittävästi se, että Puolustusvoimien virassa olevien epäillyt virka- ja sotilasrikokset tutkisi aina poliisi.

Tulee tarkastella, olisiko esitetty sääntely sopusoinnussa Puolustusvoimien eri tehtävissä toimivien yhdenvertaisen kohtelun kanssa. Luonnoksessa esitetyt korkeimmissa sotilasarvoissa palvelevat ja sotilastiedustelua hoitavat virkamiehet saisivat lähtökohtaisesti objektiivisemmän esitutkinnan verrattuna muihin Puolustusvoimissa palveleviin. Rajausta on perusteltu erityisesti sillä, että esitutkinnan laajempi siirtäminen poliisille lisäisi liikaa poliisin työtaakkaa. Perustelu on outo. Jos poliisille siirretään uusia tehtäviä, poliisin esitutkintatehtävissä toimivien virkamiesten määrää pitää

lisätä. Kysymys on työnjaosta. On vaarallista, jos syntyy käsitys, jonka mukaan joidenkin epäillyt rikokset tutkittaisiin pelkästään korkean aseman takia objektiivisemmin kuin toisten epäillyt rikokset.

Rajaus on outo myös sikäli, että pakollinen esitutinnan siirto ei koskisi niitä pääesikunnan virkamiehiä, jotka vastaavat rikosentorjuntatehtävistä Puolustusvoimissa eli pääesikunnan oikeudellisen osaston virkamiehiä. Jos heihin kohdistuu rikosepäily, esitutinnan objektiivisuuden voisi olettaa erityisesti vaativan esitutinnan siirtämistä poliisille.

Jos esitutinnan objektiivisuutta tavoitellaan, niin luontevinta olisi siirtää esitutkinta kaikissa Puolustusvoimien viroissa toimivien sotilasrikosasioissa poliisin tehtäväksi, lukuun ottamatta kurinpitoasioita ja varusmiesten epäiltyjä sotilasrikoksia.

Säännöskohtaiset perustelut:

188 §. Rikostorjuntatehtävän siirtäminen poliisille.

Kysymyksiä herättää viitatus pykälän 2 ja 3 momenttien tarpeellisuus ylipäätään. Kenraalit ja amiraalit eivät ole olleet rikoksesta epäiltyinä kuin muutamassa rikostapauksessa vuosikymmenenkään aikajanalla. Tiedustelutehtävissä toimiviinkin virkamiehiin kohdistuvat rikosepäilyt ovat olleet yksittäistapauksia. Voisi ajatella, että luonnoksessa esitetyn pykälän 1 momentin sääntely olisi riittävää: esitutkinta pitäisi siirtää poliisille aina, kun tutkinnan puolueettomuus ja rikoksen vakavuus sitä edellyttää. Tältä osin esitetty sääntely vastaisi voimassa olevaa sääntelyä (laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa, 39 §).

Samalla (uudessa säädettävässä laissa) voisi kuitenkin säätää, että syyttäjät toimisi esitutkinnan johtajana ainakin poliisin tutkittaviksi siirretyissä rikosasioissa. Jos tutkinnan puolueettomuus ja rikoksen vakavuus edellyttäisi esitutkinnan siirtämistä poliisin toimitettavaksi, olisi luontevaa turvata esitutkinnan puolueettomuus, asiantuntevuus ja oikeusturvan toteutuminen myös siten, että esitutkintaa johtaisi syyttäjä.

Näin rajattu esitutkinnan johtajuus ei rasittaisi sanottavasti syyttäjiä, koska edellä todetun mukaisesti ainakin luonnoksen 2 ja 3 momentissa tarkoitettuihin virkamiehiin kohdistuvia rikosepäilyjä on ollut hyvin vähän, eikä ole perusteltua aihetta olettaa niiden määrän jatkossakaan lisääntyvän.

Toimiva ratkaisu voisi olla edellä esitetyn mukaisesti se, että Puolustusvoimien virassa tehdyiksi epäillyt rikokset tutkisi aina poliisi ja tutkinnanjohtajana näissä jutuissa olisi aina syyttäjä. Korostamme vielä, että tässäkin mallissa varusmiesten epäillyt sotilasrikokset tutkisi Puolustusvoimat, eikä syyttäjä olisi niissä jutuissa tutkinnanjohtajana.

Lopuksi on korostettava esteellisyys- ja puolueettomuusnäkökulmaa. On huolehdittava siitä, että toiminnassa itse mukana ollut virkamies ei ole päättämässä tutkinnasta ja sen järjestelyistä. Nyt esitetty muutos ei ole omiaan edistämään oikeudenhoidon yhdenmukaisuutta Puolustusvoimissa.

Puheenjohtaja

Ville Viita

Eduvalvontapäällikkö

Mika Ylönen

Ylönen Mika
Upseeriliitto ry.